

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2023

ARCHEOLOGIENOTA Begijnestraat te Wetteren (Oost-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 1103

Stijn Van Lancker

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 1103

Archeologienota Begijnestraat te Wetteren (Oost-Vlaanderen).

STIJN VAN LANCKER

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2023
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

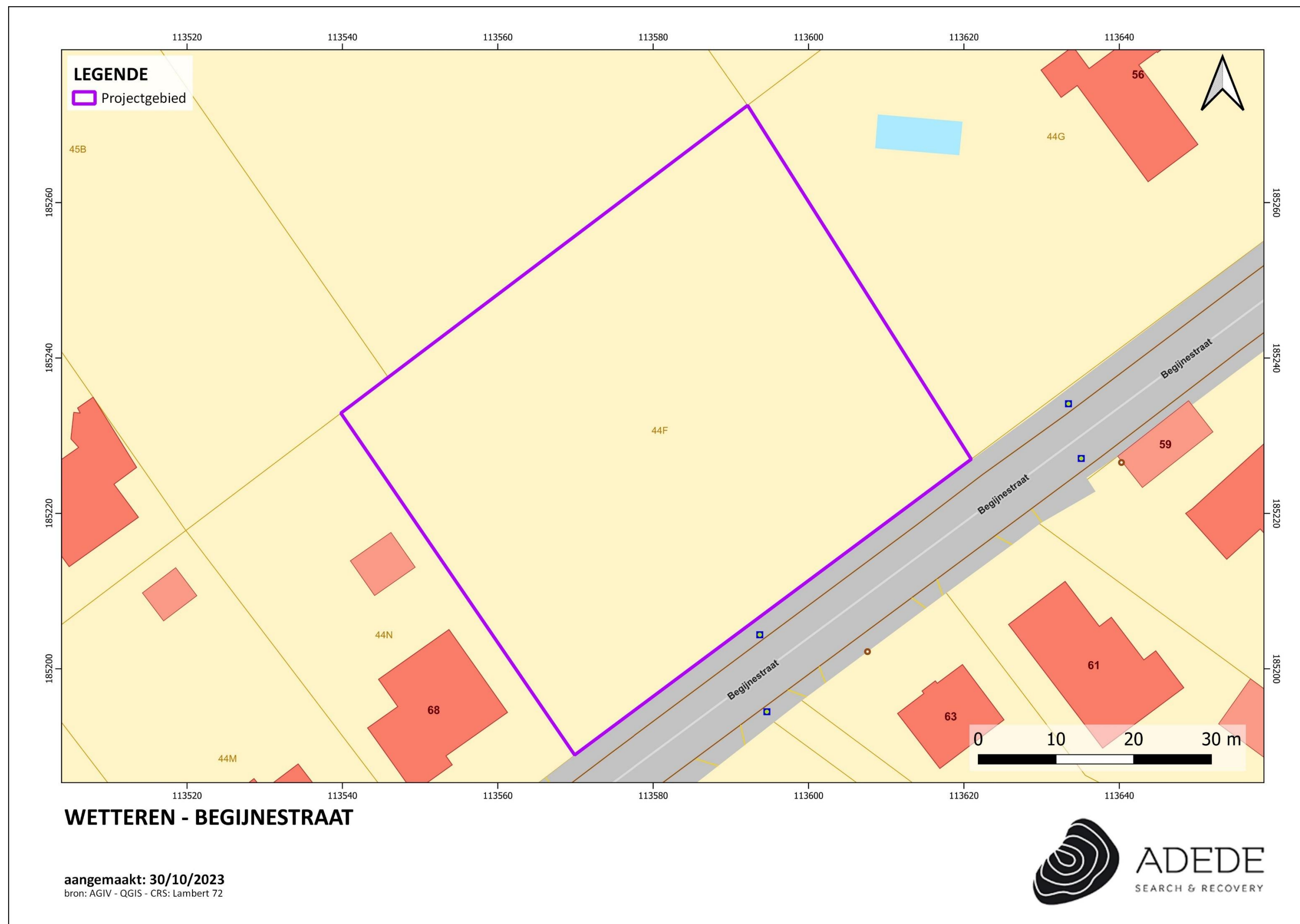
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 9 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 9 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 9 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 9 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 10 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 10 -
2.6	Randvoorwaarden	- 11 -
2.7	Werkwijze	- 11 -
3	Assessmentrapport.....	- 15 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 15 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 17 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 17 -
3.2.2	Quartaair geologisch	- 18 -
3.2.3	Bodem	- 19 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 19 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 20 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 21 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 22 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 23 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 25 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 25 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 31 -
3.3.2.1	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 31 -
3.3.2.2	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 32 -
3.3.2.3	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 33 -
3.3.2.4	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 34 -
3.3.3	Luchtfoto 1971	- 35 -
3.3.4	Luchtfoto 1979-1990	- 36 -
3.3.1	Luchtfoto 2022	- 37 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 38 -

3.4.1	Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving.....	- 38 -
3.4.2	CAI Indicatoren	- 39 -
4	Besluit	- 44 -
5	Bibliografie.....	- 46 -
5.1	Websites	- 46 -
5.2	Literatuur	- 46 -
6	Lijst van figuren	- 47 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2023J370
Site	Begijnestraat; Wetteren
Projectsigle ADEDE	WET-BEG
Ligging	Gemeente: Wetteren Afdeling: WETTEREN 4 AFD/MASSEMEN/ Sectie: D Perceel: 0044/00F000
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgw werken	Verkaveling
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Grootte projectgebied	Ca. 3.375 m ²
Periode uitvoering	Oktober 2023
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied werd voorafgaand nog geen archeologisch onderzoek verricht. In de onmiddellijke en ruimere omgeving echter wel, deze vaststellingen worden toegelicht in het assessmentrapport.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor een verkaveling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

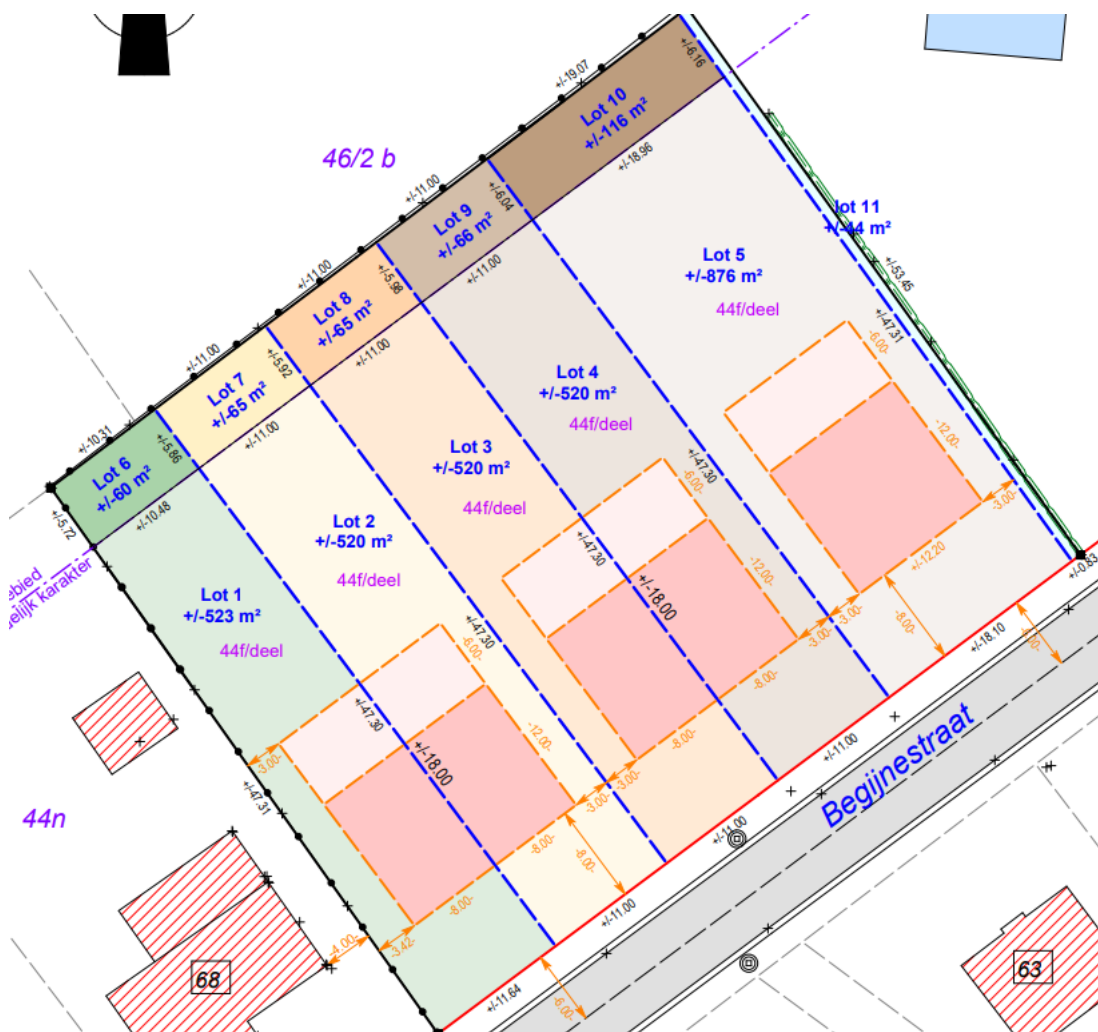
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied is een ca. 3.375 m² grote akker gelegen aan de Begijnestraat te Massemen (deelgemeente van Wetteren). Deze straat ken voornamelijk alleenstaande bebouwing. De omgeving is redelijk agrarisch van aard, al bevinden zich op geringe afstand industriegebieden en woonkernen.

2.5 Beschrijving geplande werken

De opdrachtgever plant de verkaveling van het projectgebied: het projectgebied wordt opgedeeld in 11 loten variërend van 44 tot 896 m². Aangezien deze verkaveling toekomstige bodemingrepen mogelijk maakt, kan deze aanpassing als een bedreiging gezien worden voor het eventueel aanwezige bodemarchief.

2.6 Randvoorwaarden

De opdrachtgever onderzoekt nog de haalbaarheid van het project. Een eventueel vervolgonderzoek zal daarom plaatsvinden in uitgesteld traject.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand

- Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

WETTEREN 4e Afd./ Massemen
Sectie D nr. 44f

Verkavelingsaanvraag

Bestaande toestand

Perceel nr. 44f
Oppervlakte: +/- 33a 75ca

Viator
Jan De Sutter
Landmeter - expert
Beëdigd voor de rechtbank
van eerste aanleg te Oudenaarde

Romeins Plein 13
9620 Zottegem
jan@viator.be
09/360.67.40
LAN 040658

Schaal: 1/500

LEGENDE

- Inspectieput riolering
- Afsluiting
- Haag
- Wegverharding asfalt
- Bestaande bebouwing
- Kadastrale grens + nummer

Alle maten en oppervlakten zijn bij benadering gegeven.
Dit plan niet hechten aan een notariële verkoopakte of ernaar
verwijzen als metingsplan.
Een latere meting en afpaling zal de juiste
oppervlakte van de loten bepalen.

WETTEREN 4e Afd./ Massemen
Sectie D nr. 44f

Verkavelingsaanvraag

Ontwerp

- Lot 1: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 5a 23ca
Geschikt voor halfopen bebouwing
- Lot 2: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 5a 520ca
Geschikt voor halfopen bebouwing
- Lot 3: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 5a 20ca
Geschikt voor halfopen bebouwing
- Lot 4: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 5a 20ca
Geschikt voor halfopen bebouwing
- Lot 5: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 8a 76ca
Geschikt voor open bebouwing
- Lot 6: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 60ca
Uit te sluiten uit de verkaveling
- Lot 7: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 65ca
Uit te sluiten uit de verkaveling

- Lot 8: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 65ca
Uit te sluiten uit de verkaveling
- Lot 9: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 66ca
Uit te sluiten uit de verkaveling
- Lot 10: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 1a16ca
Uit te sluiten uit de verkaveling
- Lot 11: nr. 44 F/deel
Oppervlakte: +/- 44ca
Uit te sluiten uit de verkaveling

V/T: +/- 24%

LEGENDE

- Inspectieput riolering
- Afsluiting
- Haag
- Wegverharding asfalt
- Bestaande bebouwing
- 123a

321z

Kadastrale grens + nummer

- Ontworpen perceelsgrens
- Maximale bebouwbare oppervlakte:
hoofdgebouw - gelijkvloerse aanbouw

Alle maten en oppervlakten zijn bij benadering gegeven.
**Dit plan niet hechten aan een notariële verkoopakte of ernaar
verwijzen als metingsplan.**
Een latere meting en afpaling zal de juiste
oppervlakte van de loten bepalen.

afdruk op 2023-09-18 \\PC-SERVER\\Datamap\\Pythagoras\\2023\\oost-vlaanderen\\Wetteren\\Begijnestraat Meirschaut.pyt

Viator

Jan De Sutter

Landmeter - expert

Beëdigd voor de rechtbank
van eerste aanleg te Oudenaarde

Romeins Plein 13

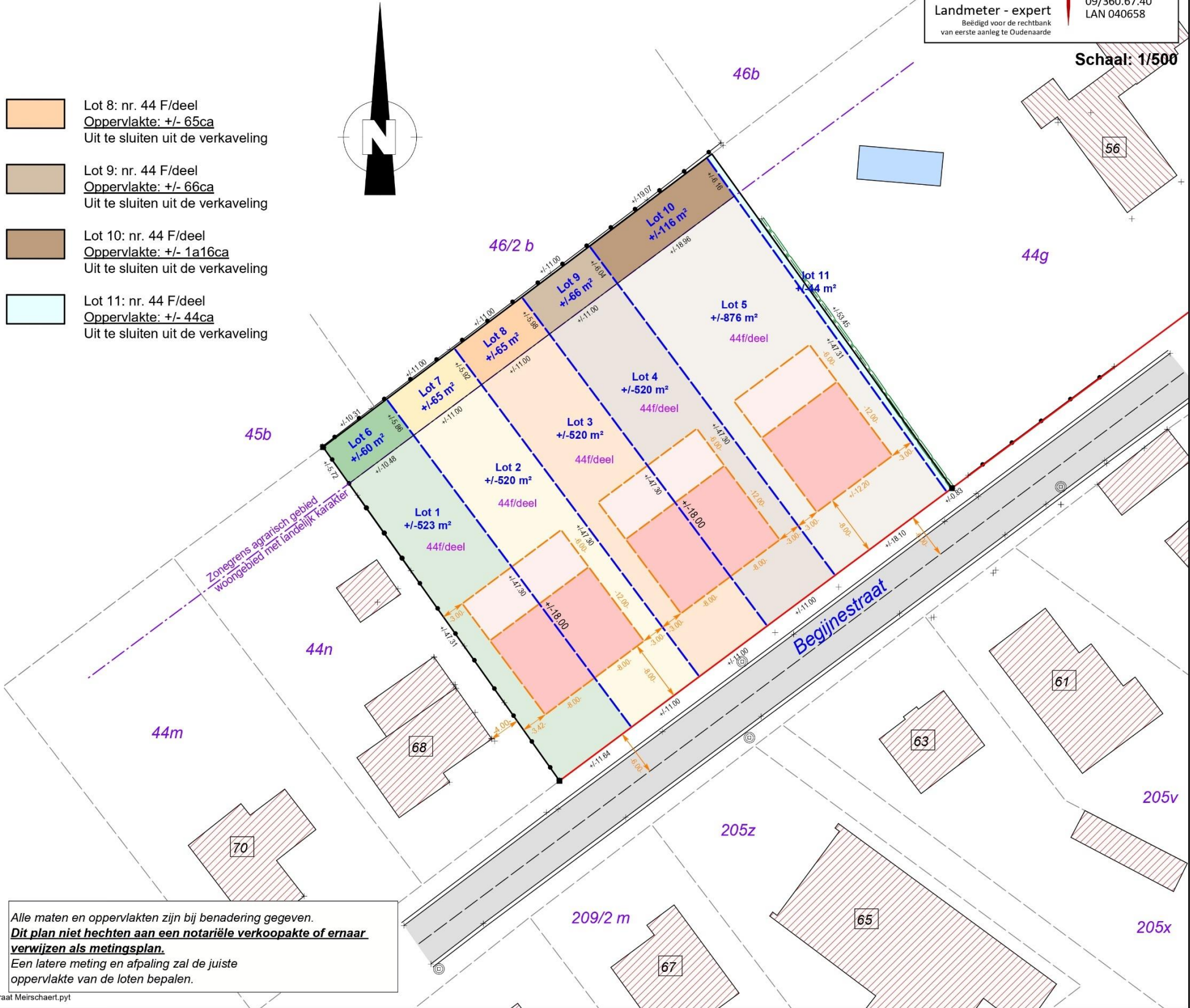
9620 Zottegem

jan@viator.be

09/360.67.40

LAN 040658

Schaal: 1/500

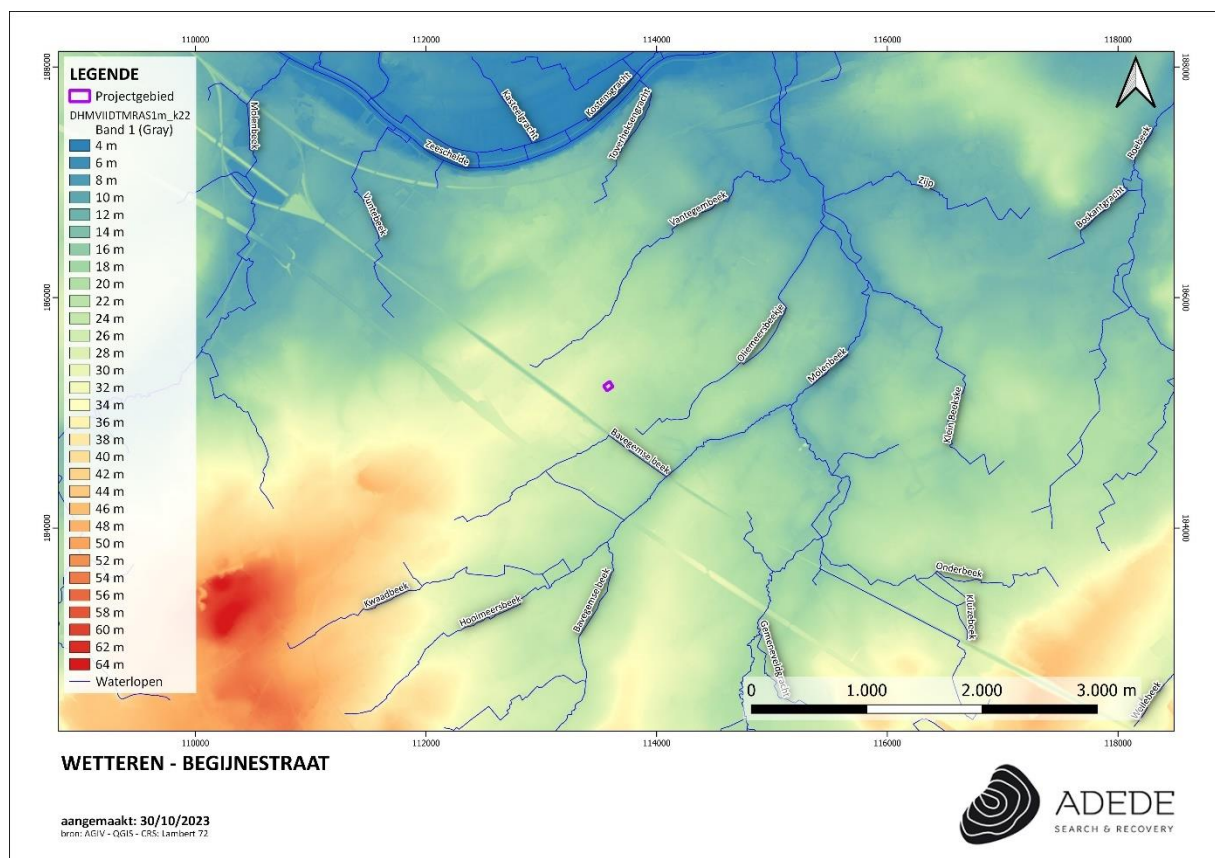
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Het plangebied is gelegen op de noordoostelijke uitloper van een getuigenheuvel die wordt ingesneden door de zuidelijk gelegen Molenbeek. Ten noorden van het plangebied loopt de Vantegembeek.

In de ruimere omgeving van het projectgebied stromen de Vantegembeek (ca. 600m ten noorden), de Bavegemse beek (ca 400m ten zuiden) en het Oliemeersbeekje (ca. 500m ten zuidoosten). Deze waterlopen mondden uit in de Molenbeek, die op zijn beurt in de Schelde (ca. 2km ten noorden) uitmondt.

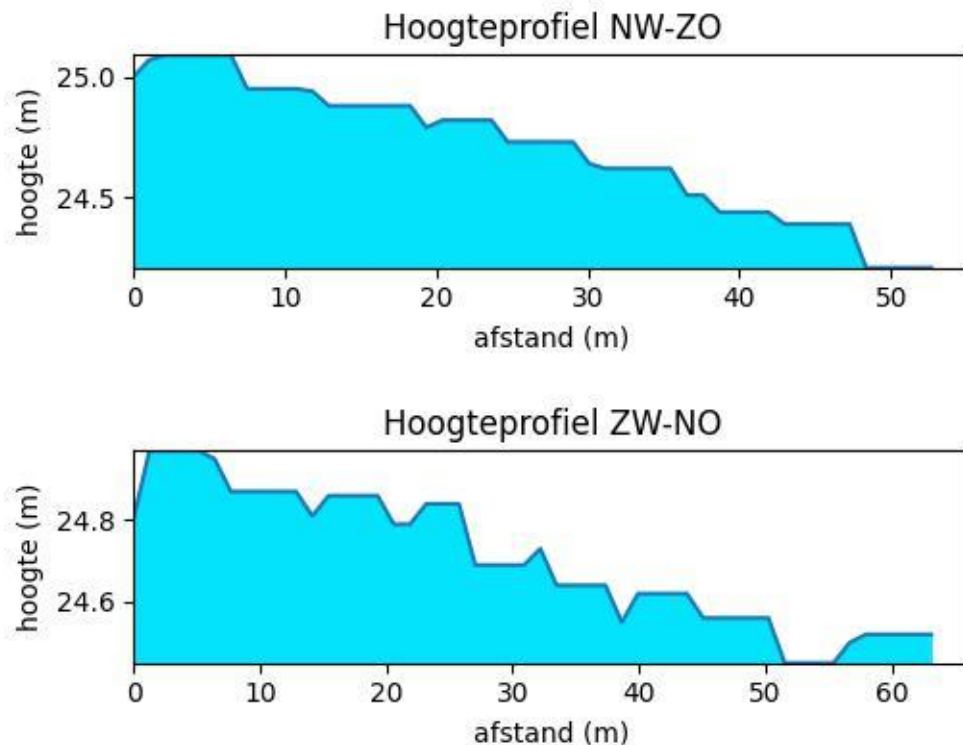
Het projectgebied zelf bevindt zich op een hoogte van ca. 25m TAW. De hoogte neemt licht af in zuidoostelijke richting.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHM VII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer.

Op de tertiair geologische kaart bevindt het projectgebied zich ter hoogte van de Formatie van Gentbrugge, Lid van Vlierzele.

De Formatie van Gentbrugge, behorende tot de lepergroep, dagzoomt in Oost- en West-Vlaanderen en komt verder naar het noordoosten voor in de ondergrond van de provincie Antwerpen. Ze bestaat uit marieneklei-, silt- en zandlagen, afgezet in de zee die het noorden van België bedekte in het Ypresiaan (rond 50 miljoen jaar geleden, in het Vroeg-Eoceen). In het noorden van België is de formatie van Gentbrugge tot maximaal 50 meter dik.

Het lid van Vlierzele bestaat uit groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes en het is glauconiethoudend en glimmerhoudend.

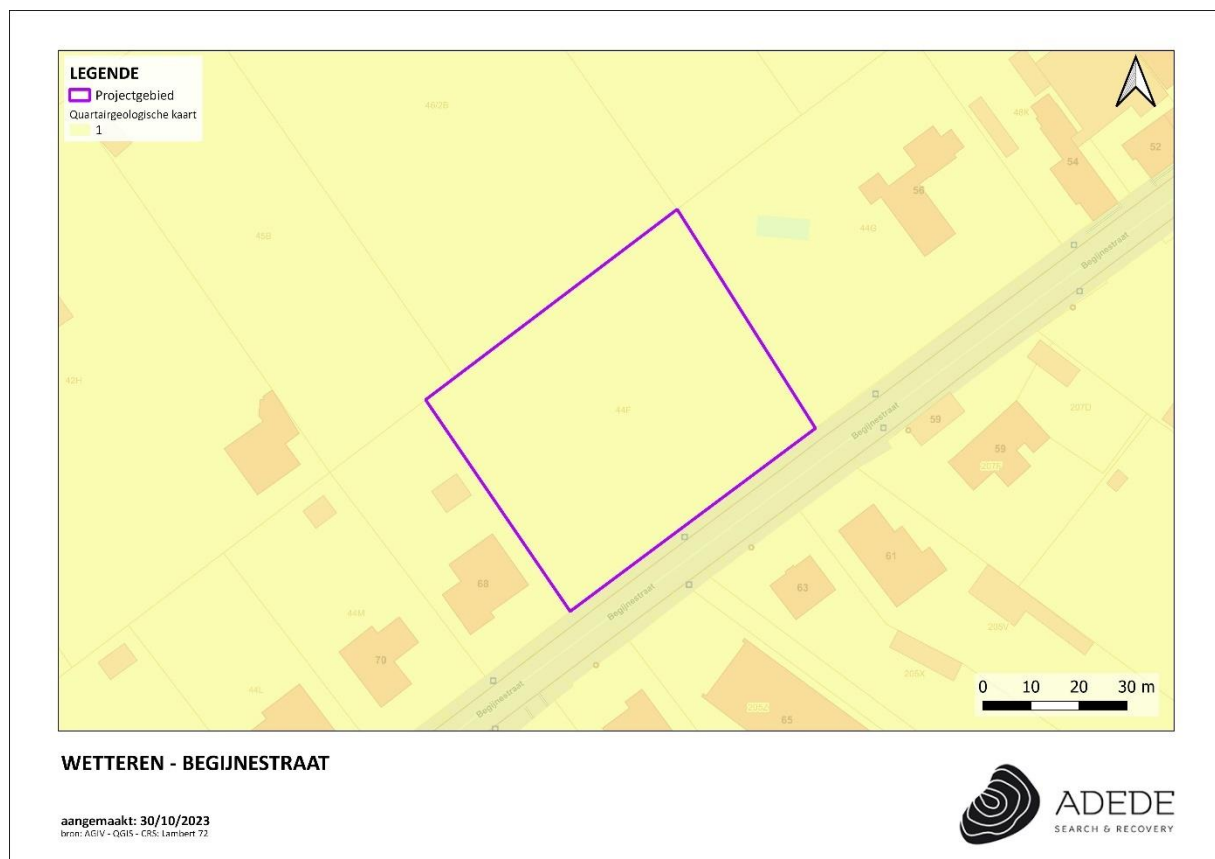

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Op de quartair geologische kaart bevindt het projectgebied zich ter hoogte van profieltype 1. Bij dit profieltype zijn geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype is opgebouwd uit volgende lagen:

- Elpw: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem.
- HQ: hellingsafzettingen van het Quartair

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

De bodem binnen het projectgebied betreft type Ldc. Matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De waterhuishouding van deze groep matig gleyige zandleemgronden heeft enige beperkingen; ze zijn te nat in de winter en blijven lang fris in de lente. Een onderliggend zandig substraat oefent een zekere drainerende werking uit. Het omgekeerde doet zich voor bij het voorkomen van een klei of klei-zandsubstraat. Een mergelsubstraat, dat alleen in de Moervaartvallei voorkomt, zal gunstig de kalktoestand van de bodems beïnvloeden; verder is een veensubstraat geassocieerd met de meest natte component bij deze matig natte bodems. De bodems waarbij het Tertiair nagenoeg dagzoomt (. . x) hebben een zeer wisselvallige

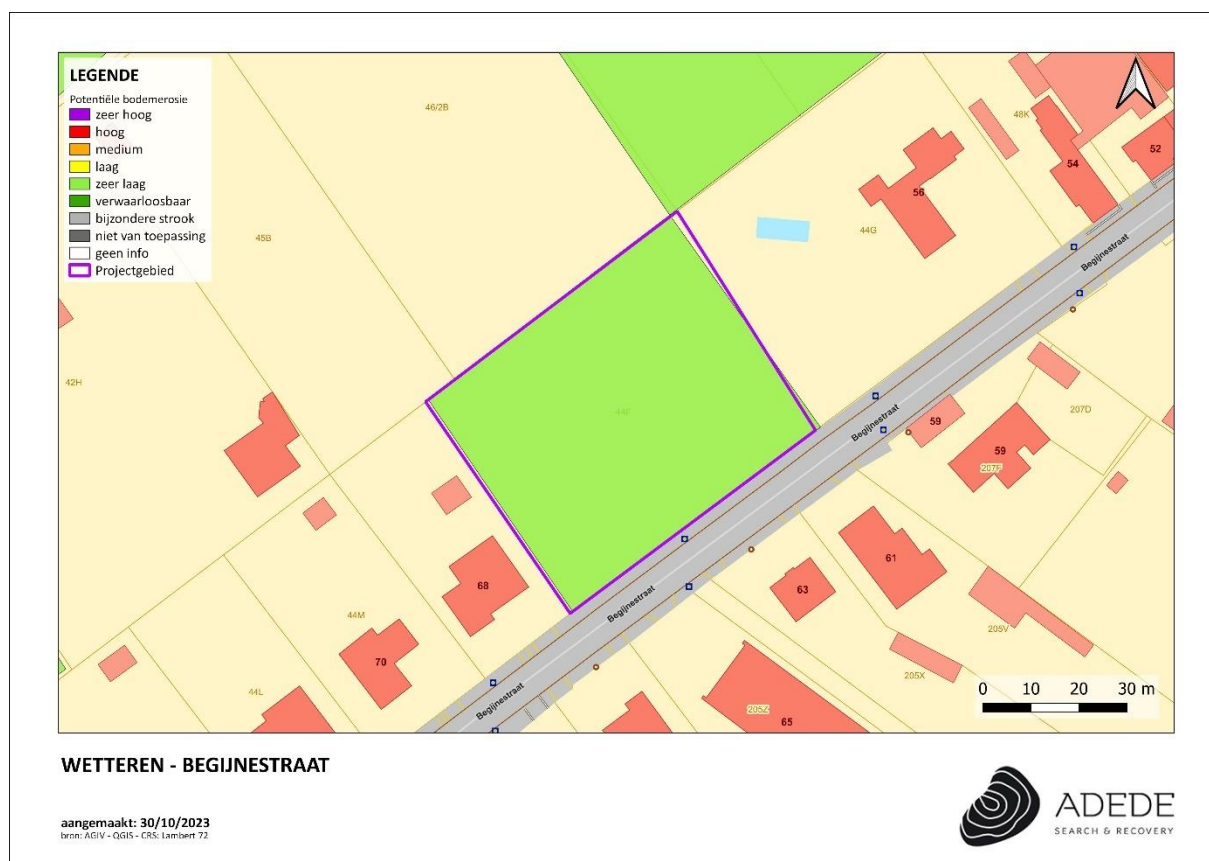
waterhuishouding. Te nat in de winter en te verdrogend in de nazomer. Rationeel gebruik als akkerland vraagt drainering en in die omstandigheden kunnen alle gewassen er goede opbrengsten geven. Ze zijn zeer geschikt voor weiland. De bodems met ondiep Tertiair (. . x) geven onregelmatige oogsten in functie van de verdeling van de neerslag. Het valt te overwegen deze bodems met niet bepaalde profielontwikkeling (. . x) in het bosareaal op te nemen. Mits verzorgde kunstmatige drainage zijn de bodems ook geschikt voor extensieve groenteteelt.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

De bodem binnen het projectgebied is aangeduid als 'zeer laag' wat de potentiële bodemerosie betreft.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

De bodem binnen de gemeente Wettersen is aangeduid als 'zeer weinig erosiegevoelig'.

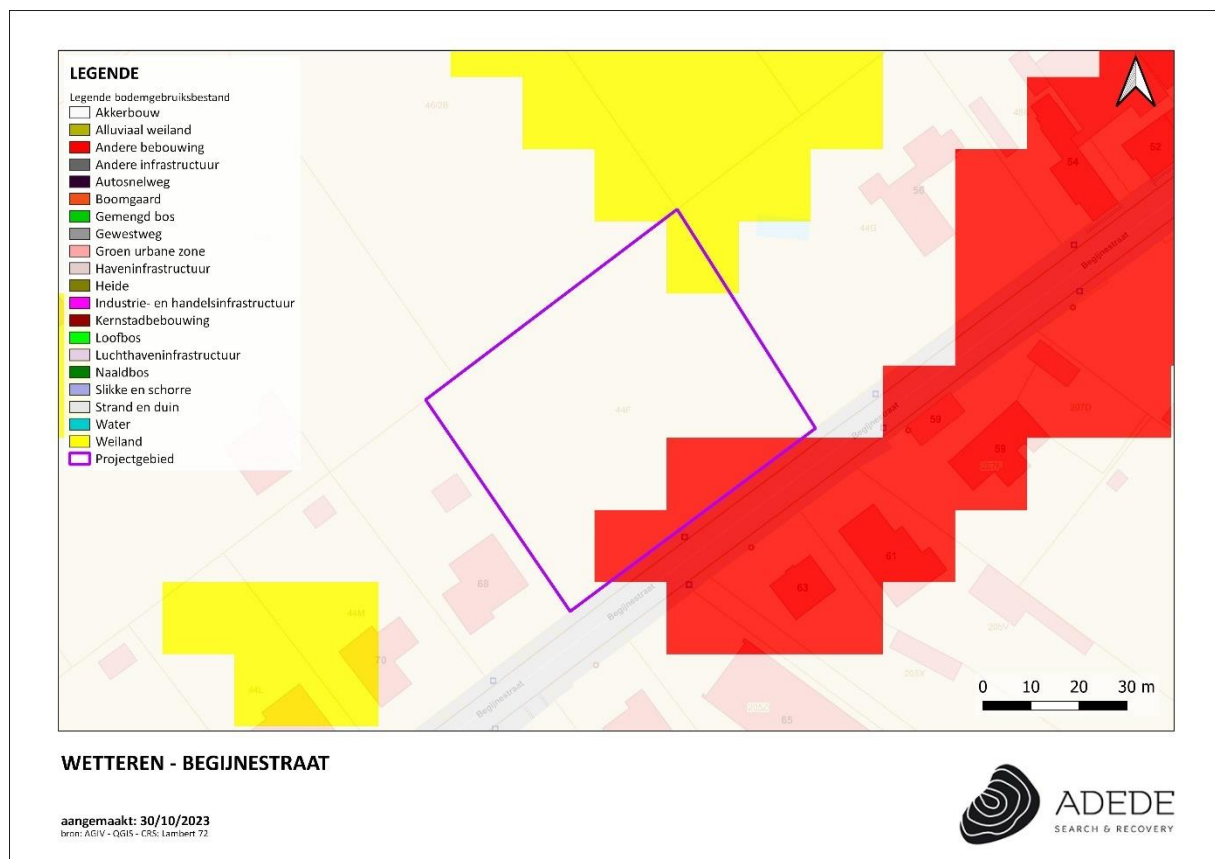

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Het projectgebied bevindt zich op het bodemgebruiksbestand ter hoogte van:

- Akkerbouw (wit): Concreet betreft dit op een bodem die gebruikt wordt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.
- Andere bebouwing (rood): Het betreft een gebied waarbij het grootste deel bedekt wordt door structuren. Dit kan gaan over gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen 30% en 80% is verhard).
- Weiland (geel): Dit betreft een bodem bedekt met gras, die niet gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier.

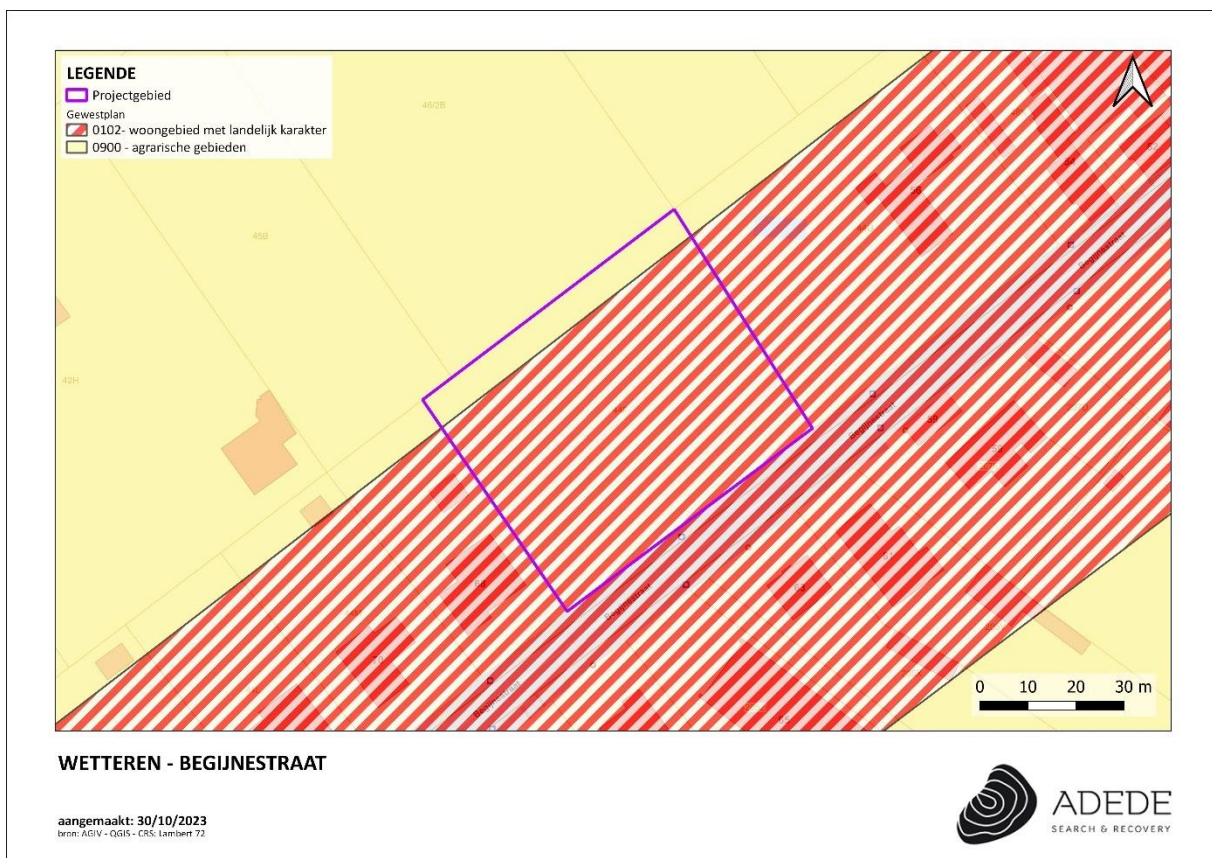
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het grootste deel van het projectgebied bevindt zich op het gewestplan binnen woongebied met landelijk karakter. De woongebieden met een landelijk karakter zijn bestemd voor woningbouw in het algemeen en tevens voor landbouwbedrijven.

Het noordwestelijke deel bevindt zich ter hoogte van agrarisch gebied. De agrarische gebieden zijn bestemd voor de landbouw in de ruime zin. Behoudens bijzondere bepalingen mogen de agrarische gebieden enkel bevatten de voor het bedrijf noodzakelijke gebouwen, de woning van de exploitanten, benevens verblijfsgelegenheid voor zover deze een integrerend deel van een leefbaar bedrijf uitmaakt, en eveneens para-agrarische bedrijven. Gebouwen bestemd voor niet aan de grond gebonden agrarische bedrijven met industrieel karakter of voor intensieve veeteelt, mogen slechts opgericht worden op ten minste 300 m van een woongebied of op ten minste 100 m van een woonuitbreidingsgebied, tenzij het een woongebied met landelijk karakter betreft. De afstand van 300 en 100 m geldt evenwel niet in geval van uitbreiding van bestaande bedrijven.

De overschakeling naar bosgebied is toegestaan overeenkomstig de bepalingen van artikel 35 (momenteel artikel 35bis) van het Veldwetboek, betreffende de afbakening van de landbouw- en bosgebieden.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Massemen

Het projectgebied bevindt zich in Massemen, een deelgemeente van Wetteren.

De oudste vermelding van Massemen, als Masmine, is uit 1019. De naam zou zoiets als waterloop betekenen. Bij de oprichting van de gemeenten op het eind van het ancien régime vormde Massemen samen met Westrem de gemeente Massemen-Westrem. In 1899 werd die gemeente opgeheven en werd Massemen een zelfstandige gemeente. In 1977 verloor Massemen net als Westrem haar zelfstandigheid weer en beide fusioneerden met Wetteren.

Wetteren¹

De eerste bewoning

Vooral in de winter kan men wel begrijpen dat Wetteren, en bij uitbreiding de Scheldevallei, geen aantrekkelijke plaats was om lang te verblijven. Tijdens bepaalde periodes (zoals tussen 24 000 v.C. en 13 000 v.C.) was bewoning vanwege de extreme koude zelfs virtueel onmogelijk. Toch werden er tijdens opgravingen talrijke archeologische vondsten gedaan, waarvan sommige mogelijk 250.000 jaar oud zijn.

De mensen die deze vondsten achterlieten, waren nomaden. Ze leven van de jacht op groot en klein wild en de pluk van plantaardig voedsel uit de oude bossen, en betrekken tijdelijke kampementen op de zandruggen langs waterlopen en plassen. In Wetteren werd een late herinnering aan deze tijd gevonden in de vorm van een dolk, gemaakt uit de rib van een oeros, die ongeveer 5500 jaar oud zou zijn.

Ongeveer rond de tijd dat de dolk wordt vervaardigd, vestigen de eerste boeren vanuit Centraal-Europa zich in deze gebieden – eerst op de vruchtbare leemgronden, en naarmate de landbouwtechnieken verbeterd worden, ook op de moeilijker cultiveerbare zandgronden. Het dieet wordt echter nog steeds aangevuld met wild. Het is mogelijk dat een zekere wisselwerking bestaat tussen de nomaden enerzijds, die been en vlees kunnen leveren, en de eerste boeren met hun aardewerk en gewassen anderzijds. Zeker is dat de nomaden langzaamaan bepaalde technieken zouden overnemen, zoals het pottenbakken en het houden van huisdieren.

¹ Van Lancker, S., 2022 Archeologienota Vennestraat te Wetteren, Adede archeologisch rapport 868, Gent.

In 2000 v.C. verspreidt een nieuwe technologische revolutie zich doorheen de Scheldevallei. De vroege mensen hebben ontdekt dat het mengen van koper en tin een harder en beter bruikbaar materiaal oplevert dan steen, en stappen zo de bronstijd in. Een millennium later wordt deze revolutie nog eens dunnetjes overgedaan, maar dan met ijzer. De nieuwe technieken kunnen echter niet verhinderen dat vreemde invallers in onze streken binnendringen – eerst de krijgers van de Hallstattcultuur, en in de 5de E.v.C de Kelten. De doden worden begraven in urnenvelden, zoals dat van Massemen.

De Schelde: een felbevochten grens

De hoogstaande cultuur van de Kelten kan enkele eeuwen bloeien, maar biedt het huidige Wetteren geen langdurige bescherming. De Schelde zou als één van de grote rivieren van de Nederlanden immers doorheen de tijd steeds fungeren als een grens tussen culturen, administratieve eenheden en bisdommen (en zelfs tussen rijken, zoals het West- en Oost-Frankische rijk), en de landen die zich langs haar oevers uitstrekken, worden betwiste grensgebieden. Ze veranderen vaak van eigenaar, en elke overheerser laat wel ergens een spoor na.

Net zoals de Schelde de lokale stammen niet had beschermd tegen de Romeinen, zouden ook de Romeinen het doorheen hun geschiedenis moeilijk hebben de rivier te verdedigen, en vanaf de vierde eeuw breken de eerste Salische Franken door de linies. Vaak vestigen ze zich vreedzaam als boeren of huurlingen binnen de betrekkelijke veiligheid en orde van het Romeinse rijk, maar de druk op het Romeinse leger blijft, en in 410 trekt het zich gestaag terug. Minder dan een eeuw later, in 486, worden de laatste legioenen definitief verslagen nabij het Franse Soissons door de troepen van de Frankische heerser Clovis. De Romeinen zouden nooit meer terugkeren naar deze streken.

Van de Noormannen, Verlos Ons, Heer

Terwijl Clovis en zijn Merovingische nakomelingen het Frankische rijk opbouwen, besturen, en uiteindelijk verliezen aan de Karolingische dynastie, vestigen hun onderdanen zich op de vruchtbare gronden rondom Wetteren. Hun namen leven nog altijd voort in plaatsnamen zoals Westrem (het westelijke huis), Bavegem (woning van de lieden van Bavo), Fantegem (woning van de lieden van Fanto), en Moeregem (woning van de lieden van Mauro), ook al zijn de herinneringen aan deze lokale heersers zelf lang vervlogen. Vanuit hun versterkte hoeves ontginnen ze braakliggende gronden, onderhouden ze contacten met omliggende grondbezitters, en passen ze zich aan het politieke klimaat aan, en gedurende enkele eeuwen gedijt de maatschappij binnen de structuur van het

Merovingische en later Karolingische rijk. Vooral onder Karel de Grote ontstaat zo'n intense culturele en politieke heropleving, dat deze periode ook wel de Karolingische renaissance wordt genoemd.

De bloei blijkt echter van korte duur. Rivaliteit tussen de kleinzonen van Karel de Grote leidt tot de verdeling en uiteindelijk de verzwakking van het immense rijk, en de verbrokkelde gebieden bieden aanlokkelijke opportuniteiten voor de Noormannen. Hoewel het beeld van de woeste, moordende barbaar reeds enige tijd achterhaald is, maakt plundering ontegensprekelijk deel uit van hun jaarlijkse handelstochten naar het zuiden. Hun lichte boten stellen hen in staat om diep tot het binnenland door te dringen, en in 879 wordt zelfs Brabant (vandaag onder meer de provincie Antwerpen) geplunderd! Ook de Sint-Baafsabdij in Gent krijgt het meermaals zwaar te verduren. Nauwelijks twaalf jaar later, in 891, lijden de Noormannen echter een zware nederlaag nabij Leuven, en trekken ze zich terug uit onze gebieden.

Desondanks de korte duur zou hun aanwezigheid verstrekkende gevolgen hebben. De eens zo machtige abdijen en kloosters zijn geliefkoosde prooien, en velen, zoals de Sint-Baafsabdij, werden tot ruïnes herleid. Plaatselijke heren maken van het machtsvacuüm gebruik om hun eigen gebieden uit te breiden. Dit gebeurt op regionaal niveau – de graven van Vlaanderen beginnen op dit moment aan hun steile klim naar de macht – maar ook de heren van Dendermonde slagen erin verschillende gebieden in te lijven. Soms gebeurt dit onmiddellijk, soms onder het voorwendsel van voogdijschap, maar het resultaat blijft hetzelfde: tegen het einde van de elfde eeuw besturen de heren van Dendermonde een uitgestrekt gebied dat gebieden in het Land van Aalst, het Brugse Vrije, en Wetteren en haar omgeving omvat.

Hun positie langs de oevers van de Schelde maakt deze heren een belangrijke speler in de geopolitieke wereld. De rivier, die al sinds oudsher volkeren en culturen had gescheiden, vormt ook nu grosso modo de grens tussen het graafschap Vlaanderen, dat onder Franse invloed staat, en het hertogdom Brabant, dat deels onder gezag van het Heilig Roomse Rijk staat. Om deze grens te beschermen, binden de graven van Vlaanderen het gebied aan zich door de heren van de heerlijkheid te verheffen tot pairs, die in ruil voor hulp bij de verdediging van het graafschap een aantal privileges genieten. Ook vandaag nog neemt Dendermonde als hoofdzetel van één van de zes arrondissementen van Oost-Vlaanderen een sleutelpositie in de provincie in.

95 Stellingen, een Habsburger, en een Opstand

Soms kan de geschiedenis rare sprongen nemen. Wanneer Luther in 1519 zijn 95 Stellingen publiceert, doet hij in wezen niets anders dan zijn minder illustere voorgangers, die eerder kritiek

hadden geuit op de Kerk in een poging de instelling terug naar de bron van het geloof te brengen. Echter, een combinatie van factoren – de geopolitieke situatie, het economische en sociale klimaat, maatschappelijke veranderingen, Luther's persoonlijkheid, puur geluk – dragen de boodschap van Luther, Calvijn en andere hervormers mee op een golf die de wereld zou beroeren. Deze golf zou bekend staan als de Reformatie.

Vrij snel bereikt de golfslag ook onze contreien. Uit alle rangen en standen en om verscheidene redenen – zowel bewust als onbewust – worden mensen aangetrokken tot de nieuwe geloofsstromingen. Keizer Karel, zelf een fervent katholiek, ziet dit met lede ogen aan. Hij is ervan overtuigd dat zijn immense rijk enkel kon functioneren wanneer alle inwoners eenzelfde geloof belijden, en tracht het protestantisme aan de hand van ordonnanties en hervormingen in te perken. Ondanks zijn inspanningen kan hij echter niet vermijden dat met name het calvinisme meer aanhang vindt in zijn gebieden.

Zijn zoon Filips II volgt eenzelfde lijn. Later zouden de Bloedplakkaten, de inquisitie en het regentschap van de hertog van Alva symbolen worden voor de 'Spaanse repressie'. Hoewel historici debatteren over de werkelijke impact en slagkracht van deze maatregelen, helpen ze in elk geval niet om de gemoederen te bedaren. Aanvankelijk positioneert de adel zich nog relatief vreedzaam op de breuklijnen van het geloofsconflict in een poging meer macht te vergaren. Dit culmineert in een tweetal petitie's voor landvoogdes Margaretha van Parma, waarin zo'n 400 edelen haar vragen de vervolgingen stop te zetten, volledige godsdienst-vrijheid in te voeren, en drie grote edelen (Oranje, Egmont en Hoorn) de Nederlanden te laten besturen. Het verzoek wordt, in samenspraak met andere edelen, afgewezen.

In dezelfde periode stort de lakennijverheid in elkaar door een conflict met het wol-producerende Engeland. Wanneer door een uiterst strenge winter ook nog eens de graanoogsten mislukken, zowel in de Nederlanden als in de Oostzeegebieden, slaat de vlam in de pan. In augustus 1566 breekt de beeldenstorm los. Doorheen de Nederlanden worden kerken en kloosters, al dan niet georkestreerd door lokale machtshebbers, geplunderd en verwoest. Ook na deze aanvankelijke verwoestingen blijven de Nederlanden onrustig. Het tumult zou uiteindelijk leiden tot de Nederlandse opstand en de Tachtigjarige Oorlog, die de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden voor een lange tijd zou scheiden.

Wetteren blijft niet gespaard van deze woelige tijden. Kort na het uitbreken van de oorlogshandelingen slaan in 1568 zo'n 200 Spaanse soldaten hun kamp in het dorpje op, en een decennium later is de plaats het slachtoffer van de Spaanse Furie, waarbij de onbetaalde soldaten

muiten en vanuit Aalst het omliggende land plunderen. De Spaansgezinde troepen kunnen echter niet verhinderen dat Gent zich ontpopt tot een ware calvinistische republiek. In een poging hun greep op het hinterland te versterken, nemen de Gentenaren vanaf 1576 talrijke steden en dorpen in, terwijl anderen zich uit vrije wil bij de republiek aansluiten.

In mei 1579 staan de Gentse troepen onder leiding van Jan van Hembyze aan de rand van Wetteren. De bevolking kan tijdig over de Schelde vluchten, maar de oude pastoor en een andere ouderling blijven achter. Als wraak steken de Gentenaren alle 52 huizen in brand, of zo vertelt toch de latere historicus Jan Broeckaert. Een jaar later worden zij op hun beurt verdreven. Wetteren wordt opnieuw een uitvalsbasis voor de Spaanse troepen van Farnese, tot Gent en Dendermonde ingenomen en gepacificeerd zijn. Opnieuw heeft de Schelde, de bron van handel en rijkdom en leven, bewezen dat ze ook onheil over het dorp kon afroepen.

De Hongerjaren en Herstel

Na de rampzalige oorlogsjaren verdwijnt Wetteren een tijdlang van het toneel. Het dorp herstelt zich, en vanaf het midden van de achttiende eeuw neemt de bevolking spectaculair toe. Tussen 1750 en 1846 verdubbelt de bevolking tot zo'n 8848 inwoners. De landbouwgronden groeien echter niet mee. Veel landbouwbedrijfjes worden versplinterd, en de boeren zijn genoodzaakt een aanvullend inkomen te zoeken in het spinnen en weven van vlas dat langs de oevers van de Schelde en de Leie groeit. Het fenomeen breidt zich zodanig uit dat de Leie ook wel de gouden rivier wordt genoemd. Hele gezinnen zijn volledig afhankelijk van deze linnennijverheid.

Vrij snel laat echter de industriële revolutie zich gelden. De nieuwe machines produceren sneller en goedkoper linnen, en landen die nog niet zijn omgeschakeld, voeren protectionistische maatregelen in. Langs de Leie en de Schelde stort de linnennijverheid volledig in. In 1846 zitten 155 van de 350 Wetterse linnenwevers en 600 van de 900 vlasspinsters zonder werk. Wanneer zij zich bij de grote landbouwbedrijven als loonarbeiders aanbieden, dalen ook deze lonen door het overaanbod, terwijl de pacht- en grondprijzen wel gevoelig stijgen.

Tot overmaat van ramp is de winter van 1844-1845 bijzonder streng (de Schelde vriest driemaal volledig toe) en tast een aardappelziekte de knollen aan –dezelfde schimmel die de Ierse Hongersnood zou veroorzaken. Ook de graanoogst mislukt. De prijzen van de levensmiddelen schieten de hoogte in. Vele verarmde gezinnen kunnen ternauwernood hun maaltijden betalen en verzwakken, waardoor epidemieën zoals cholera, dysenterie en tyfus vrij spel krijgen.

Dit alles laat zich voelen in het dorp. In 1846 is bijna een derde van de Wetterse bevolking afhankelijk van de armenzorg, en het aantal misdaden en overtredingen stijgt gevoelig. Terwijl er in 1840 57 veroordelingen werden genoteerd, zijn dit er in 1846 maar liefst 151! De gemeente ziet zich zelfs genoodzaakt om een nachtwachtdienst in het leven te roepen om de nog niet geoogste landbouwgewassen tegen dieven te beschermen. Ook bedelaars worden strenger aangepakt: aanvankelijk kregen enkel ouderen of gebrekkigen nog een medaille die hen toestond om te bedelen, maar na een jaar wordt ook aan hen de bedelarij verboden, op straffe van drie tot zes maanden gevangenisstraf.

Het valt niet te verwonderen dat de crisis een impact heeft op het inwonersaantal. Enerzijds daalt het geboortecijfer door uitgestelde huwelijken en het feit dat veel jonge koppels onvruchtbaar worden door de honger; anderzijds stijgt het sterftcijfer gevoelig: van 22 doden op 1000 inwoners in 1844, tot 32 op 1000 in 1848.

Ironisch genoeg verlicht de daling in het inwonersaantal ook de druk op de schaarse levensmiddelen. Tegelijk voert het gemeentebestuur enkele maatregelen in om de crisis te bestrijden. Er worden grote openbare werken uitgevoerd om werklozen terug aan de slag te helpen, en nijverheidscomités opgericht. Deze hebben als doel werk in plaats van aalmoezen aan bedelaars te verschaffen, de oude vlasnijverheid door verbeterde technieken terug competitief te maken, en nieuwe nijverheidstakken te introduceren. Zo worden er werkscholen opgericht. Daarnaast kondigt het bestuur ook richtlijnen af om de openbare hygiëne te verbeteren, zoals het gebod om woningen te verluchten, te reinigen en te desinfecteren met calciumchloride (Massemen-Westrem) en ongezonde woningen onbewoonbaar te verklaren (Wetteren); en vaccinatie tegen de pokken te promoten.

De Oorlogsjaren en de Bunkers van Kwatrecht

Nu de crisis bedwongen is, kent Wetteren een relatief voorspoedige periode. Zelfs tijdens de Eerste Wereldoorlog blijft de gemeente, die voorheen zo vaak onderdeel was geweest van het strijdtoneel langs de Schelde, grotendeels gespaard van de allesvernietigende bombardementen die de Westhoek omploegen. De rust houdt echter niet aan.

Vanaf 1933 wordt de omgeving opgenomen in de militaire verdedigingslinie van Gent. Met name in Kwatrecht verrijzen bunkers van gewapend beton. De bunkers zijn vaak omgeven door een bakstenen omhulsel, waardoor ze op boerderijen en werkmanshuisjes lijken, voorzien van een

voortuintje en vensters voor de schietgaten. Deze omhulsels zouden later door de omwonenden gebruikt worden om hun eigen vernielde huizen opnieuw op te bouwen.

Ondanks hun uitzicht zijn de bunkers allesbehalve comfortabele woningen voor de soldaten. Er is geen sanitair, elektriciteit of verlichting, en de binnenruimtes veranderen bij een aanval in een krappe, duistere hel. De troepen hebben nauwelijks zicht omdat de burgerlijke overheden hadden verboden om kappingen uit te voeren in het schootsveld. Er zijn tevens geen slaapmogelijkheden – soldaten moeten enkele honderden meters verder onder de blote hemel slapen.

Alle ongemakken ten spijt, bieden de bunkers onvoldoende bescherming tegen het Duitse leger. Ze worden in 1940 ingenomen en dichtgemetseld, en na de oorlog grotendeels afgebroken.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

Op het historisch kaartmateriaal, beschikbaar vanaf de late 18de eeuw, is te zien dat het projectgebied steeds in gebruik is geweest als landbouwgrond:

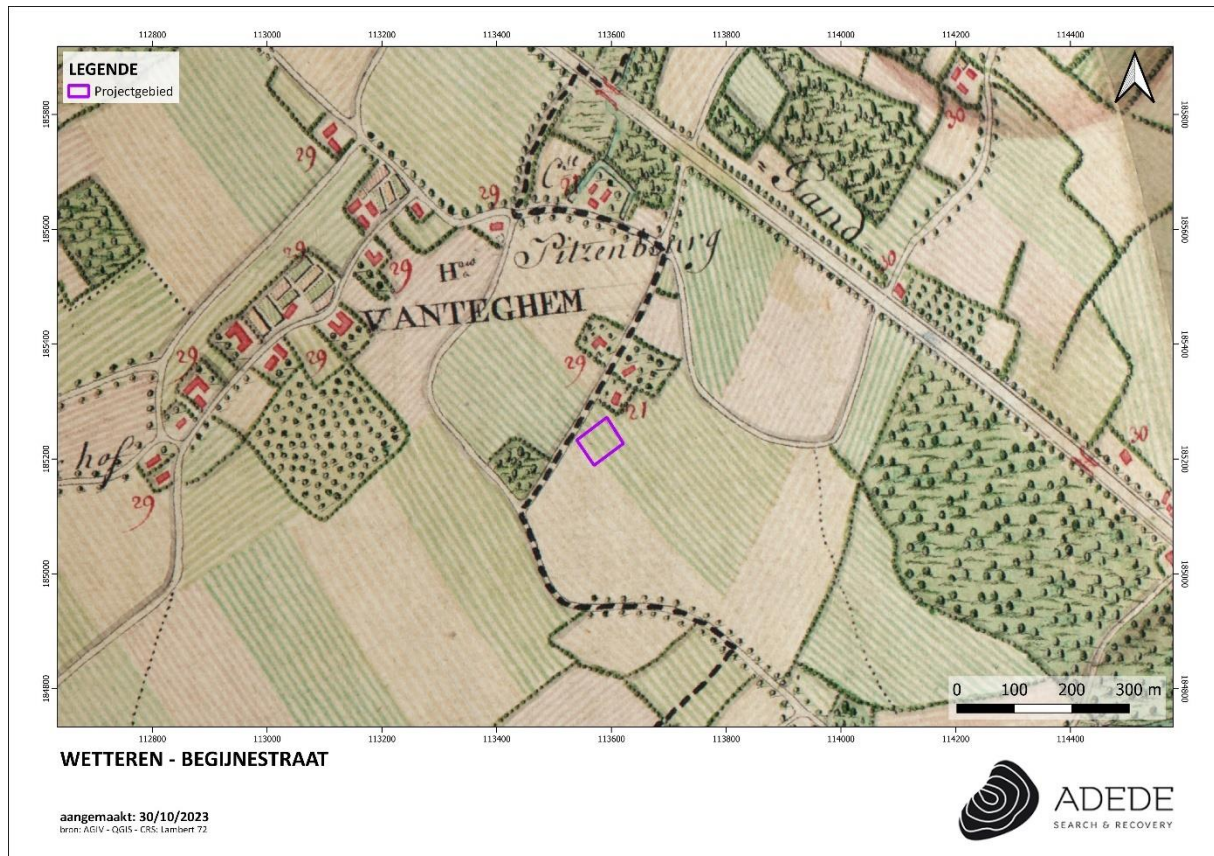
Op de Ferrariskaart is het projectgebied gelegen ter hoogte van weiland dat zich tussen de gehuchten Vantegem en Westrem bevond. De dorpskern van Massemen bevond zich ca. 1,7km ten oosten. Van de huidige Begijnestraat was nog geen sprake.

Op de 19de-eeuwse kaarten is de huidige Begijnestraat wel al te zien. In de omgeving van het projectgebied lijken zich verschillende gebouwen te bevinden langsheen de Begijnestraat. Het projectgebied zelf lijkt nooit bebouwd te zijn geweest.

3.3.2.1 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst om zo de leemtes van de bestaande topografische kaarten op te vullen. Het in kaart brengen gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814) met als resultaat een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen.

De Ferrarisatlas had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren.²

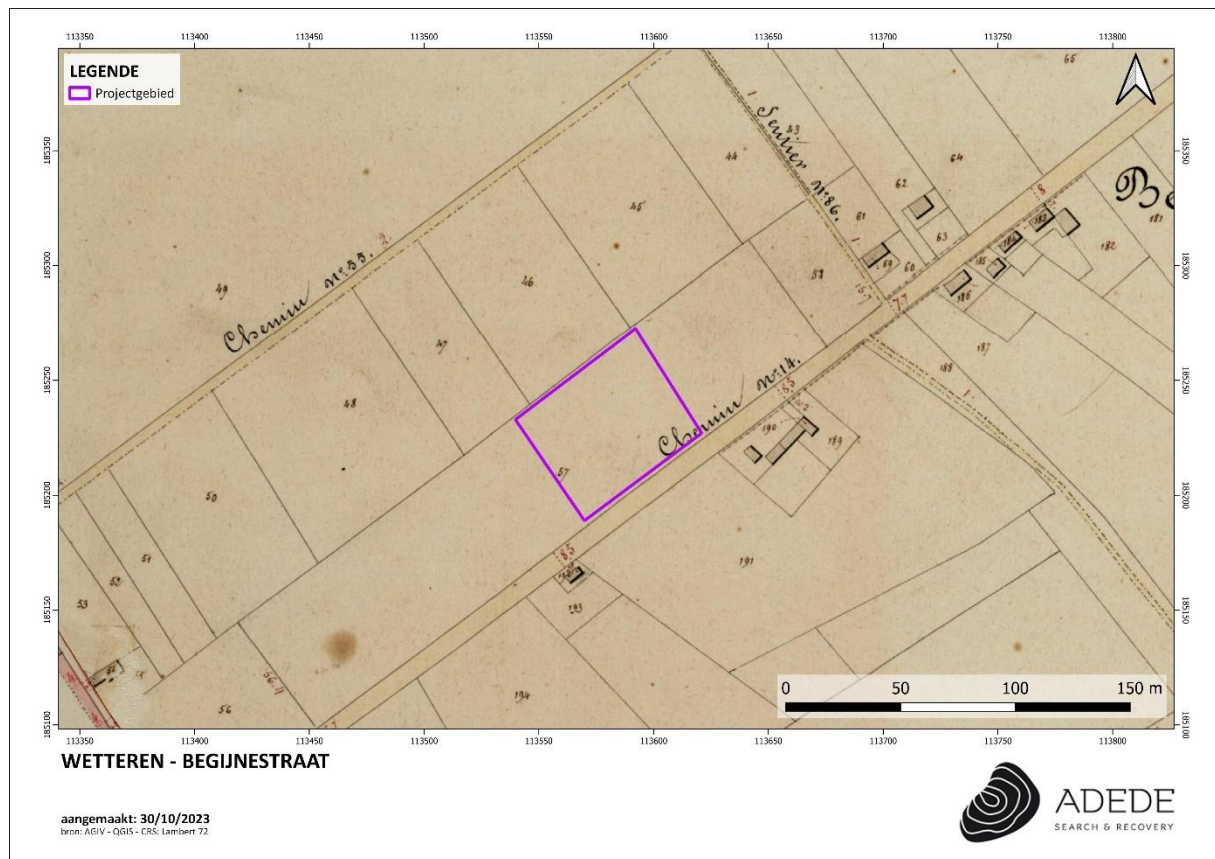
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.2 Atlas der Buurtwegen (1840)

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding

² http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden). De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte ...-, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen, tabellen van grondinname.

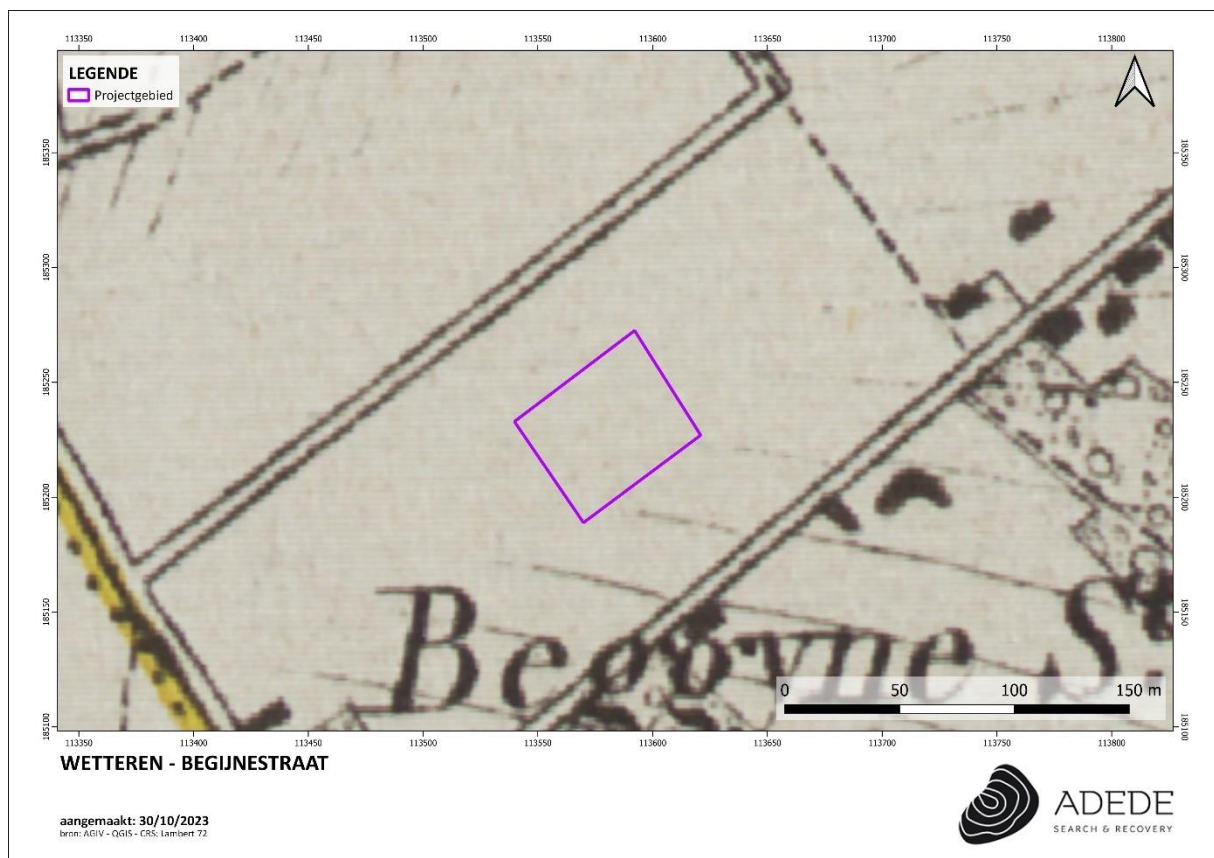

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.3 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden

tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande driehoeksmetingen. Hij stuurde zijn topografen uit naar de negen provincies om er de nodige opmetingen te doen en publiceerde twee topografische kaarten van België: de kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's – een meesterwerk van de lithografie – was volledig voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.4 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp. Deze kaarten waren in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten dus veel gegevens over perceelsindeling, maar zonder detailwerking.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.3 Luchtfoto 1971

Ook op deze luchtfoto lijkt het projectgebied in gebruik te zijn als akker of weiland.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.4 Luchtfoto 1979-1990

Ook op deze luchtfoto lijkt het projectgebied in gebruik te zijn als akker of weiland.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.3.1 Luchtfoto 2022

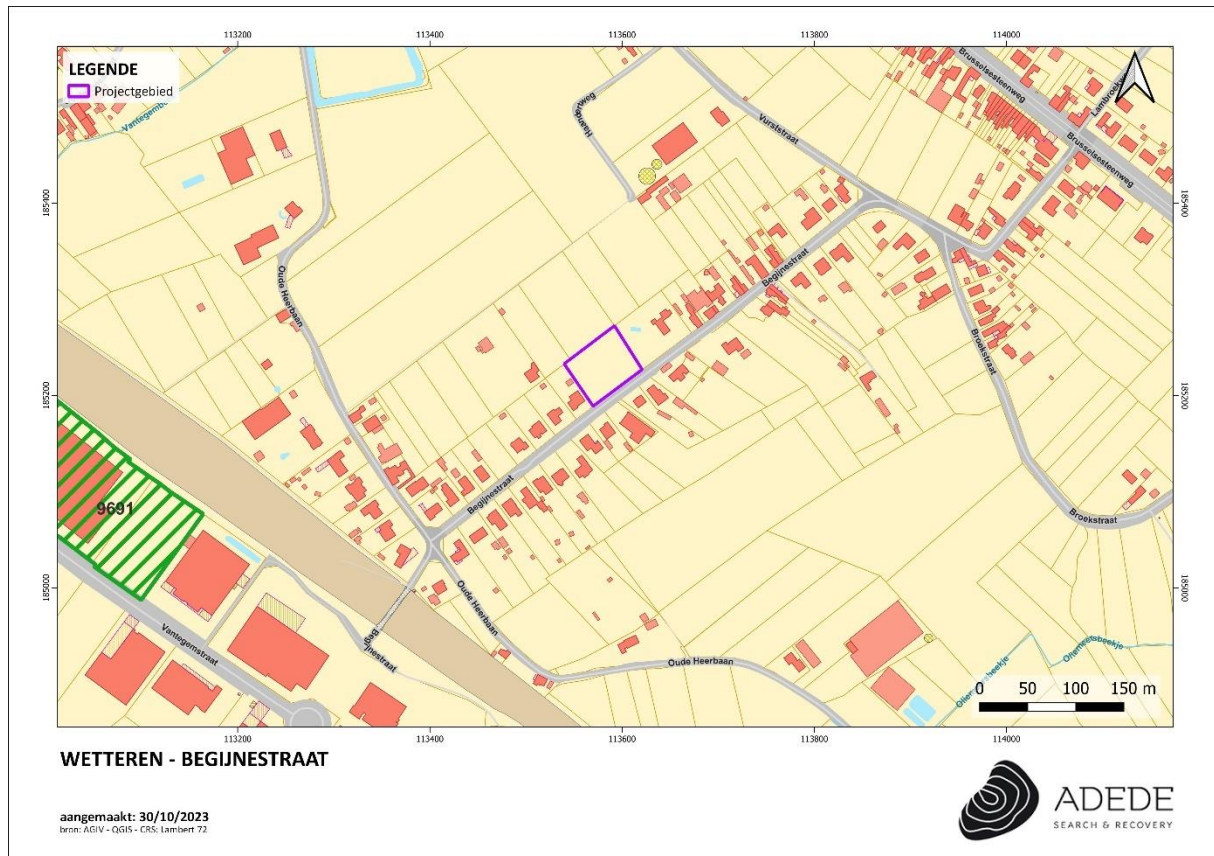
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2022.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- **9691³**: In het kader van de uitbreiding van een bestaand industrieel gebouw aan de Vantegemstraat te Wetteren, werd in 2019 een bureauonderzoek uitgevoerd door Ruben Willaert. Aangezien er ter hoogte van het plangebied een trefkans inzake archeologisch erfgoed was, en de geplande werken een bedreiging vormden voor het bodemarchief, werd een vervolgonderzoek aanbevolen. Dit werd nog niet voltooid.

³ Van Goidsenhoven, W., Willaert, A., 2019, Archeologienota Vantegemstraat Wetteren, Ruben Willaert archeologienota 2018J303, Brugge. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9691>

Figuur 18. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.

3.4.2 CAI Indicatoren

In de nabije omgeving van het projectgebied zijn weinig CAI-meldingen. De meeste zijn meldingen gelinkt aan landbouw vanaf de vroegmoderne periode: het betreft vaak perceelsgreppels en hoeves. Opvallende vondsten zijn wel brandrestengraven uit de Romeinse periode op ca. 730m ten westen en 1.230m ten zuidoosten van het projectgebied. Deze zijn tevens de oudste sporen binnen een straal van ca. 1.200m rond het projectgebied. Dit is echter allicht een gevolg van de afwezigheid van extensief archeologisch onderzoek in de omgeving. .

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
-------------	---------	----------	--------------

31864⁴ Erfgoedonderzoek	430m NW	18 ^{de} eeuw	Pitzenbourg Hoeve / Hof ten Honderd: site met walgracht zichtbaar op de Ferrariskaart
983626⁵ Vooronderzoek	730m W	Romeinse tijd	Brandrestengraf. Het brandrestengraf was rechthoekig en had een lengte en breedte van 1,75m en 0,8m. Langs de rand werd een houtskoolrijke vulling waargenomen. De centrale bruinige vulling bevatte enkele houtskoolfragmenten en vlekken versmeten moederbodem. In de houtskoolrijke vulling werd tijdens het couperen enkele kleine stukjes verbrand bot waargenomen. De houtskoolrijke vulling had een dikte van 10-16 cm. In deze vulling werden enkele scherfjes aardewerk en een spijker verzameld. Uit het brandrestengraf werden in totaal 18 scherven verzameld van een kookpot (2 rand- en 16 wandfragmenten). Het aardewerk is vrij dun en secundair verbrand, verschaald met chamotte en organisch materiaal. De pot heeft een korte opstaande rand.
		Nieuwste tijd	Perceelsgreppels De bodemkundige waarnemingen in het veld kwamen overeen met de kartering op de bodemkaart namelijk een Lbc bodem: een droge zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Er werden 4 sporen opgetekend waarvan 3 werden weerhouden. Twee sporen kunnen als perceelsgrens/afwateringsgracht geïnterpreteerd worden. De grachten staan

⁴ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Pitzenbourg Hoeve / Hof ten Honderd [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31864> (geraadpleegd op 30 oktober 2023).

⁵ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Vantegemstraat 29 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983626> (geraadpleegd op 30 oktober 2023).

			afgebeeld op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840). Er werd ook een brandrestengraf uit de Romeinse periode (veldgraf) aangetroffen. Dit spoor werd bemonsterd en verder onderzocht.
159927⁶ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	740m NW	Middeleeuwen	greppel waarin fragment van kogelpot werden gevonden, maar ook aardewerk uit de nieuwe tijden.
		Nieuwe tijd	Perceelsgreppels
		Onbekend	Ploegsporen enkele mogelijke mergelkuilen
224579⁷	770m NW	Onbekend	Tijdens een proefsleuvenonderzoek kwam één archeologisch relevant spoor aan het licht, namelijk een kuil waarvan de vulling houtskool en verbrande leem bevatte. Het is vermoedelijk het restant van een meiler voor de productie van houtskool, hoewel een interpretatie als brandrestengraf niet geheel uit te sluiten is. De datering van het spoor is onbekend. - grijze tot zwarte kuil met een afgeronde rechthoekige vorm in vlak en coupe - vlakafmetingen ca. 1,6 x 1,1 m - vulling bevatte houtskool, verbrande leem en bouwkeramiek - interpretatie onzeker: waarschijnlijk houtskoolmeiler, maar kan ook brandrestengraf zijn - datering onbekend
159421⁸ Erfgoedonderzoek	900m NW	Nieuwe tijd	Site met walgracht; op Ferrariskaart weergegeven met benaming 'Koninckxhof'

⁶ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gijzenzelestraat I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159927> (geraadpleegd op 30 oktober 2023).

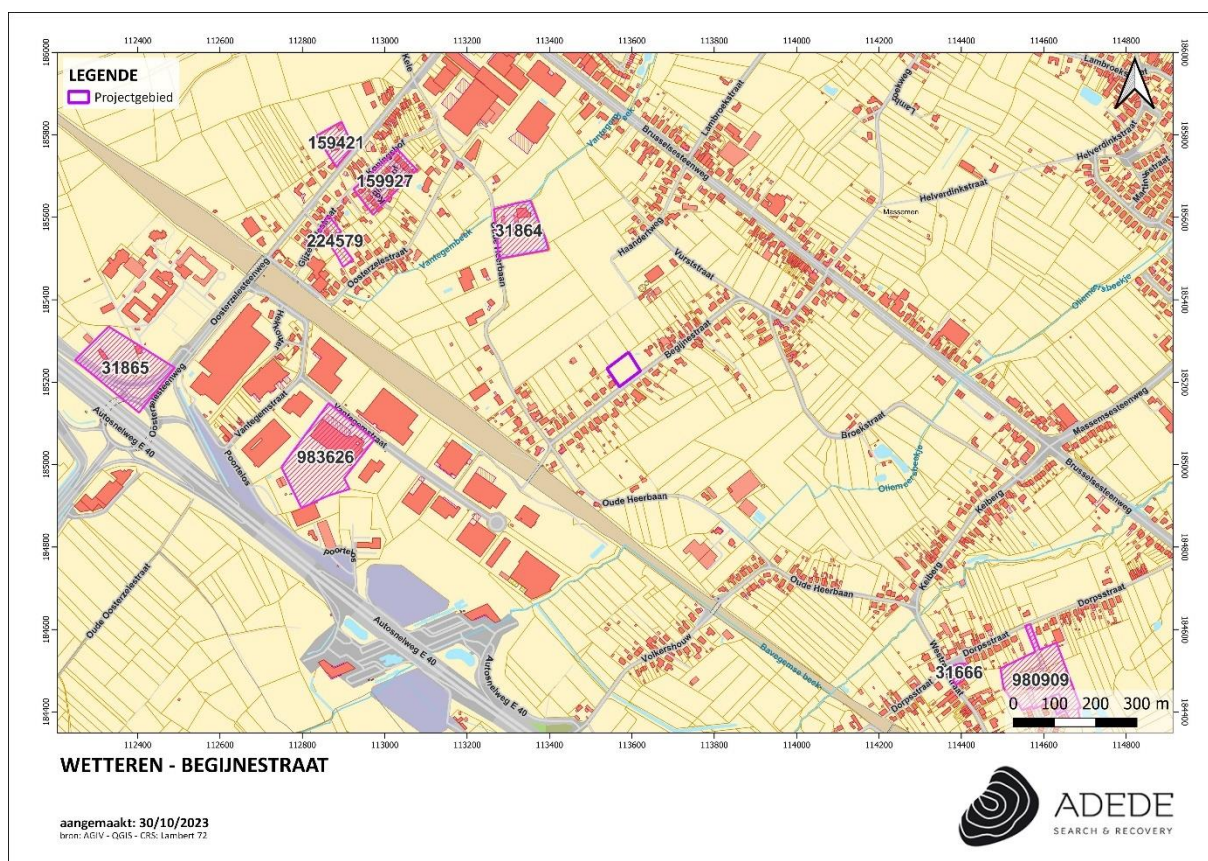
⁷ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gijzenzelestraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224579> (geraadpleegd op 30 oktober 2023).

⁸ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Koninckxhof [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159421> (geraadpleegd op 30 oktober 2023).

			Gaat mogelijk terug tot de late middeleeuwen
31666⁹ Erfgoedonderzoek	1.100m ZO	Volle middeleeuwen	Sint-Martinuskerk Het nog bestaande schip gaat hoogstwaarschijnlijk terug tot het Romaans zaalkerkje, dat opklimt tot de 12de eeuw. De toren werd waarschijnlijk eind 13de/begin 14de eeuw bijgebouwd. eerste vermelding: 1145
980909¹⁰ Archeologisch vooronderzoek	1.230m ZO	Romeinse tijd Nieuwe tijd	Brandrestengraven Grachten De bodemopbouw van het plangebied werd onderzocht door middel van 25 landschappelijke boringen. De resultaten wijzen op een gelijkaardige bodemopbouw voor het hele plangebied bestaande uit een Ap-(B)-C-opbouw. Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek wordt de kans op het aantreffen van bewaarde steentijdsites als laag ingeschat. Na de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek zijn er drie vermoedelijke funeraire sporen uit de Romeinse periode vastgesteld. Eén brandrestengraf ligt ver verwijderd van twee andere brandrestengraven die wel dicht bij elkaar voorkomen.

⁹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Sint-Martinuskerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31666> (geraadpleegd op 30 oktober 2023).

¹⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Binnenkouter [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980909> (geraadpleegd op 30 oktober 2023).

Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de verkaveling van een terrein langsheen de Begijnestraat in Massemen (deelgemeente van Wetteren), werd door ADEDE BVBA een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het plangebied ligt op een hoogte van ca. 25m TAW op de noordoostelijke uitloper van een getuigenheuvel, op ongeveer 500-600m afstand van dichtstbijzijnde waterlopen (Vantegembeek & Bavegemse beek). De bodem binnen het projectgebied betreft type Ldc. Dit is een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont en is weinig erosiegevoelig.

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verwachting te bepalen naar mogelijke archeologica op het plangebied. In de nabije omgeving van het projectgebied zijn echter weinig CAI-meldingen te bemerken. De meeste zijn meldingen gelinkt aan landbouw vanaf de vroegmoderne periode: het betreft vaak perceelsgreppels en hoeves. Opvallende vondsten zijn wel brandrestengraven uit de Romeinse periode op ca. 730m ten westen en 1.230m ten zuidoosten van het projectgebied. Deze zijn tevens de oudste sporen binnen een straal van ca. 1.200m rond het projectgebied. Dit is echter allicht een gevolg van de afwezigheid van extensief archeologisch onderzoek in de omgeving. .

Op basis van de cartografische bronnen beschikbaar vanaf de 18e eeuw en luchtfoto's beschikbaar vanaf de 2de helft van de 20ste eeuw kan vastgesteld worden dat het volledige gebied die periode steeds in gebruik is geweest als landbouwgrond.

Op basis van de landschappelijke ligging en CAI-meldingen in het verleden, kan voor iedere historische periode een algemene verwachting vooropgesteld worden. Bovendien valt er bij een vervolgonderzoek heel wat kenniswinst te boeken aangezien er in de directe omgeving van het projectgebied weinig extensief archeologisch onderzoek werd uitgevoerd.

Daarnaast wordt er geen verregaande bodemverstoring verwacht: het projectgebied is in de recente geschiedenis enkel als landbouwgrond gebruikt, en lijkt nooit bebouwd te zijn geweest. Eventueel kan de bodem wel verstoord zijn geweest door te ploegen.

De opdrachtgever plant de verkaveling van het projectgebied: het projectgebied wordt opgedeeld in 11 loten variërend van 44 tot 896 m². Aangezien deze verkaveling toekomstige bodemingrepen mogelijk maakt, kan deze aanpassing als een bedreiging gezien worden voor het eventueel aanwezige bodemarchief. Wanneer we dit naast de archeologische verwachting voor het terrein houden, lijkt een vervolgonderzoek zeker aan de orde.

Het verder vooronderzoek bestaat dus uit enerzijds een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek gericht op steentijd), anderzijds een proefsleuvenonderzoek. Het proefsleuvenonderzoek dient niet/beperkter uitgevoerd te worden indien er bij de landschappelijke boringen een verstoring van het archeologisch niveau worden vastgesteld op (delen van) het terrein. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5 Bibliografie

5.1 Websites

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://bib.kuleuven.be>
- <http://www.ngi.be>
- <https://loket.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be>
- www.geopunt.be
- www.geoportaal.be
- www.dov.vlaanderen.be

5.2 Literatuur

- Van Goidsenhoven, W., Willaert, A., 2019, Archeologienota Vantegemstraat Wetteren, Ruben Willaert archeologienota 2018J303, Brugge.
<https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9691>
- Van Lancker, S., 2022 Archeologienota Vennestraat te Wetteren, Adede archeologisch rapport 868, Gent.

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 15 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 16 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 17 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 18 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 19 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 20 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 21 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 22 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 23 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 24 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 32 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 33 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 34 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 35 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 36 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 37 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2022.	- 38 -
Figuur 19. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.	- 39 -
Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 43 -